

'44, 'Dolle Dinsdag', toen de Geallieerden in België al dicht bij de Nederlandse grens stonden, overgebracht naar het concentratiekamp Vught; uit dit kamp werden in die dagen, met uitzondering van een paar honderd andersoortige gijzelaars, alle mannelijke gevangenen naar Sachsenhausen, alle vrouwelijke naar Ravensbrück getransporteerd. In Vught werden toen eerst de Indische gijzelaars vrijgelaten, vervolgens, op 17 september (de dag van de grote Geallieerde luchtlandingen o.m. bij Nijmegen en Arnhem), de anti-verzet-gijzelaars, zulks met uitzondering van vijftien die naar het concentratiekamp Amersfoort werden gebracht; van die vijftien zijn de meesten pas begin mei '45 in Den Haag bevrijd.

Als groep werden de Indische gijzelaars dus eerder gearresteerd dan de anti-verzet-gijzelaars en de Indische gijzelaars hebben bovendien in Buchenwald een naar verhouding moeilijke periode gekend. Daarentegen is de groep van de anti-verzet-gijzelaars de enige geweest waaruit leden geselecteerd zijn om bij wijze van represaille gefusilleerd te worden.

Verskil is er ook in zoverre geweest dat de volkenrechtelijke positie van beide groepen niet dezelfde was.

In ons vorige hoofdstuk stonden wij stil bij de Conventie van Genève inzake de behandeling van krijgsgevangenen; het was een conventie die vroegere regelingen verving en waarbij men in allerlei opzichten rekening had gehouden met ervaringen uit de eerste wereldoorlog. In die oorlog waren er evenwel niet alleen krijgsgevangenen geweest, gevangen militairen dus, maar ook burgers die in grote aantallen opgesloten waren: de z.g. civiel-geïnterneerden; voor het eerst in de moderne geschiedenis had men in de oorlogvoerende landen bij het uitbreken van de oorlog de in die landen wonende burgers van vijandelijke nationaliteit opgepakt. Internationale regels voor de behandeling van die civiel-geïnterneerden waren er toen niet. In die jaren '20 werd evenwel door het Internationale Rode Kruis een concept-conventie inzake de behandeling van civiel-geïnterneerden opgesteld en dat concept werd in '34 in Tokio op een internationale conferentie van Rode-Kruis-verenigingen aanvaard. Volkenrechtelijk had dat geen effect: de conventie moest niet door verenigingen maar door regeringen goedgekeurd worden en vervolgens, voorzover er parlementen waren, door parlementen. Zo ver bracht het Tokio'se concept het niet - het Internationale Rode Kruis wist evenwel na het uitbreken van de tweede wereldoorlog te bereiken dat de oorlogvoerende mogendheden, voorzover zij het Internationale Rode Kruis erkenden, de toezegging deden dat zij elkaars geïnterneerde burgers zouden behandelen alsof zij krijgsgevangenen waren. Dat gold evenwel niet voor burgers van bezette landen. Ten aanzien van Nederlandse burgers die gegijzeld werden, rustte dus op Duitsland niet